

جغرافیا و روابط انسانی، تابستان ۱۳۹۷، دوره ۱، شماره ۱

بررسی و تحلیل بر توسعه گردشگری پایدار روستایی شهرستان میرجاوه (دهستان لادیز)

مریم رضایی^۱، حسین دوستی مقدم^۲، ملیحه دوستی مقدم^۳

۱- دانشجوی دکتری تاریخ دانشگاه پیام نور قشم

۲- کارشناسی ارشد گردشگری دانشگاه سیستان و بلوچستان

۳- دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه زابل

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۰۶/۲۹

تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۱۱/۲۰

چکیده

در آغاز قرن بیست و یکم هنوز توسعه برخی از استان های کشور با مسائل و چالش های متعددی مواجه است چرا که، راهبردهای گذشته در زمینه توسعه نواحی موفقیت آمیز نبوده و نتوانسته اند مسائلی چون فقر، اشتغال، بهداشت، امنیت غذایی و پایداری محیط زیست را سامان بخشد. این راهبرد ها در توزیع منافع حاصل از رشد و توسعه نیز موفق نبوده و سبب ایجاد مشکلات متعددی شده است. یکی از راهبرد هایی که اخیرا در اغلب کشورهای جهان مورد توجه قرار گرفته، توسعه و گسترش توریسم در نواحی محروم ولی دارای پتانسیل های لازم است. گردشگری یکی از پویاترین فعالیت های اقتصادی عصر حاضر است که نقش مهمی در توسعه پایدار محلی ایفا می کند. در این راستا گردشگری روستایی نیز یکی از ابعاد مهم گردشگری به حساب می آید که می تواند با برنامه ریزی اصولی و دقیق و با شناسایی مناطق گردشگری روستایی و شناخت پتانسیل ها و نقاط قوت روستاها، نقش مؤثری در توسعه این مناطق و در نتیجه توسعه اقتصاد و همچنین توسعه ملی کشورها داشته باشد، از این رو در اینجا سؤال این است که پتانسیل ها و محدودیت های گردشگری روستایی کدام است؟ و چگونه می توان راهکارهایی را در جهت توسعه گردشگری در روستاها که بتواند باعث رشد گردشگری و در نتیجه توسعه پایدار روستایی بشود به کار برد؟ به این منظور مقاله حاضر بهره گیری از مطالعات میدانی، و تعیین فرصت، و تهدید، آرمان و نتایج به شیوه مدل *SOAR, SWOT* به ارائه راهبرد مدیریتی در جهت توسعه گردشگری در مناطق روستایی شهرستان میرجاوه (دهستان لادیز) پرداخته است. نتایج به دست آمده از این پژوهش نشان می دهد که محدوده مورد مطالعه، یکی از مهم ترین مناطق جذب گردشگران بوده اما چون نگاه گردشگران به سمت سواحل جنوبی استان چابهار می باشد و شهرستانهای مرکزی یا فاقد دریا مانند زاهدان می باشد و با وجود داشتن جاذبه های فراوان گردشگری طبیعی اعم از جنگل های انبوه، چشمه ها، ییلاق های سرسبز کشاورزی و آداب و رسوم از جذب گردشگران داخلی به دور مانده درحالی که قابلیت های گردشگری آن نسبت به سواحل جنوبی استان بکرو دست نخورده است.

واژه های کلیدی: گردشگری روستایی، راهکار، مدل استراتژیک *SWOT, soar*، دهستان لادیز، شهرستان میرجاوه

مقدمه

یکی از مهمترین مشکلات در کشورهای در حال توسعه، مسائل و چالش های توسعه روستایی است؛ چرا که راهبردها و اهداف گذشته در زمینه توسعه روستایی موفقیت آمیز نبوده و نتوانسته است تا عمده مسائل روستاها را در حوزه معیشت پایدار و بهبود زندگی روستاییان تامین کند. این مسئله باعث شده است که در سالهای اخیر، توسعه روستایی مورد توجه برنامه ریزان، نظریه پردازان و مجریان حکومتی قرار گیرد و «توسعه فضایی گردشگری» در اهم موارد معطوف به اقدام، قرار گیرد (هاشمی، حسین پور، ۱۳۸۹). در این میان، طی سالهای اخیر گردشگری روستایی به عنوان یکی از مهمترین صنایعی که از پتانسیل های لازم برای کمک به جوامع محلی در راستای توسعه فعالیت های اقتصادی برخوردار می باشد، مورد توجه قرار گرفته است. گردشگری روستایی که آن را رهیافت جایگزین برای نیل به توسعه پایدار روستایی می دانند، با توجه به روند روز افزون تخریب روستاها و افول کشاورزی، سعی در ارائه راهبردهای جدید برای احیای نواحی روستایی از طریق ایجاد فعالیت های مکمل یا متحول نمودن این نواحی با توجه به منابع طبیعی و انسانی دارد (رضائی، رنجبران، ۱۳۹۱). گردشگری روستایی به عنوان یکی از مردمی ترین اشکال گردشگری محسوب می شود و گردشگری روستایی عبارت است از فعالیت ها و گونه های مختلف گردشگری در محیط های مختلف روستایی و پیرامون آنها (جوان، سقایی، ۱۳۸۳). گردشگری اگر به درستی در راهبردهای توسعه کشور جای گیرد می تواند اساس نظام های مولدی با هدف ریشه کنی فقر و همپیوندسازی کشورهای در حال توسعه قرار گیرد. این سخن مقام ارشد سازمان همکاری های اقتصادی کشورهای در حال توسعه است که بنابر بر تجارب آزمون شده خود بیان کرده است (ضرغامی بروجنی، ۱۳۸۸).

مبانی نظری

گردشگری روستایی رهیافت جدیدی در متون توسعه روستایی است که همچون توسعه دارای ابعاد و آثار گوناگونی است (رکن الدین افتخاری، مهدوی، ۱۳۸۵). از این رو دیدگاهها و نظریه های مختلفی در مورد توسعه گردشگری در مناطق روستایی و نحوه ارتباط آن با توسعه روستایی می توان بیان کرد؛ چنان که بسیاری توسعه گردشگری را تنها راه رشد و توسعه مناطق روستایی می دانند و تاکید می کنند که تغییر جهت فعلی به سوی «رشد به رهبری گردشگری» می باشد. از این رو، گردشگری عنصر اساسی حرکت به سوی احیا و بازسازی مناطق روستایی است (رکن الدین افتخاری، مهدوی، ۱۳۸۵). از این رو دیدگاهها و نظریه های مختلفی در مورد توسعه گردشگری در مناطق روستایی و نحوه ارتباط آن با توسعه روستایی می توان بیان کرد. **دیدگاه اول** گردشگری را به عنوان راهبردی برای توسعه روستایی بکار می گیرد. در این دیدگاه با توجه به روند روز افزون تخریب روستاها و افول کشاورزی سعی در ارائه راهبردهای جدیدی برای احیاء نواحی روستایی از طریق ایجاد فعالیت های مکمل و یا متحول نمودن این نواحی با توجه به منابع طبیعی و انسانی آنها دارند و تنها راه احیاء مجدد این روستاها را ارائه برنامه هایی می دانند که بتوانند هم از منابع طبیعی و انسانی آنها بهره ببرند و هم باعث ایجاد درآمد و افزایش رفاه ساکنان نواحی روستایی گردند. در **دیدگاه دوم**، گردشگری به عنوان سیاستی برای بازساخت سکونتگاه های روستایی مورد توجه قرار می گیرد. طرفداران این دیدگاه معتقدند که می توان از اتکاء بیش از حد تولیدکنندگان روستایی به کشاورزی کاست و آنها را در فرصت های اقتصادی جدیدی مشارکت داد. در کشورهای اروپای شرقی بر این دیدگاه یعنی توسعه گردشگری به عنوان ابزاری برای

بازسازی مجدد روستاها پس از فروپاشی کشاورزی تأکید شده است. در **دیدگاه سوم**، گردشگری روستایی به عنوان ابزاری برای توسعه پایدار و حفاظت از منابع طبیعی مطرح است. این دیدگاه خواهان رشد بلندمدت گردشگری بدون اثرات مخرب بر زیست‌بوم‌های طبیعی است (رکن‌الدین افتخاری و قادری ۱۳۸۱: ۳۲). مفهوم توسعه‌ی پایدار در برنامه‌ریزی گردشگری در سطح بین‌المللی در دهه ی ۱۹۸۰ مطرح شد. توسعه‌ی پایدار گردشگری عبارت است از گسترش صنعت گردشگری و جذب گردشگران به یک منطقه با استفاده از منابع موجود به گونه‌ای که ضمن پاسخ دادن به نیازهای اقتصادی، فرهنگی و ضوابط قانونی جامعه و انتظارات گردشگران، بتوان وحدت و هویت فرهنگی، سلامت محیط زیست؛ تعادل اقتصادی مقصد و میهمانان آنها را به طور متوازن و پیوسته در حد بهینه تأمین کرد. توسعه‌ی پایدار گردشگری همچون منشوری است که وجوه مختلف آن را محیط‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، سیاسی، اقلیمی و جغرافیایی جامعه و نیازها و انتظارات جهانگردان و مردمان منطقه تشکیل می‌دهند (مدهوشی، ۱۳۸۸: ۳۰). گردشگری روستایی ابزاری برای توسعه پایدار و حفاظت از منابع طبیعی: سیاست گردشگری پایدار در دنیای امروزی، رهیافت جامعی است که خواهان رشد بلند مدت صنعت گردشگری بدون آثار مخرب بر زیست بوم های طبیعی است. همچنین بر این نکته تاکید دارد که در قالب توسعه گردشگری، بشر قادر خواهد بود که جوانب خاصی از محیط در جهت مثبت یا منفی تعدیل یا دستکاری شود. (شریف زاده – مراد نژاد، ۱۳۸۱: ۵۵) به همین خاطر در طول چند سال گذشته، مفهوم گردشگری پایدار تا حدی پیشرفت کرده و جاافتاده است تا بتواند پاسخگوی تهدیدات گردشگری نابسامان باشد، گردشگری پایدار، گردشگری را در غالب مرزها بررسی کرده و رابطه مثلث وار میان جامعه میزبان و سرزمین آن را از یک جهت و جامعه مهمان، یعنی گردشگران را از یک سویی و با صنعت گردشگری برقرار ساخته است. در گذشته صنعت گردشگری در این رابطه مثلث وار حرف اول را می زند. در حال حاضر گردشگری روستایی قصد دارد تا فشار و بحران موجود بین سه ضلع مثلث را تعدیل کرده و در طولانی مدت موازنه ای برقرار سازد. همچنین این بخش از گردشگری قصد دارد آسیب های فرهنگی و محیطی را نیز به حداقل رسانده، رضایت بازدیدکنندگان را فراهم ساخته و در دراز مدت مقدمات رشد اقتصادی ناحیه را فراهم آورد و راهی برای بدست آوردن تعادل و موازنه بین رشد نهایی گردشگری و نیازهای حفاظت و نگهداری منابع طبیعی باشد. (قادری، ۱۳۸۳: ۱۳). یکی از ابزارهای بسیار مهم در فرآیند تدوین راهبرد در چند سال اخیر، تکنیک *swot* که به وسیله اطلاعات مقایسه می شود اساس *swot*^۱ یک ابزار برنامه ریزی راهبردی است (Hom) Haacke, 2001: 3؛ این تکنیک در همه سطوح مدیریتی که در بیشتر موارد سطوح بزرگ مدیریتی کاربرد دارد و بر پایه قوتها، ضعفها، فرصتها و تهدیدها استوار است. در سمت مقابل، مدل *soar*^۲ همیشه در سطوح بالای مدیریت استفاده میشود و به در صدد این است که تمام ذینفعان و کارمندان را در همه سطوح دربرگیرد که تاکنون بخشی از فرآیند برنامه ریزی استراتژیک محسوب نمیشدند که این عامل بارز تفاوت کلیدی بین این دو تکنیک *swot*، *soar* است؛ به عبارت دیگر، این دو تکنیک در اصل دارای بینه و اساسی مشابه هستند؛ زیرا استراتژیهای قوتها و فرصتها که بنیان و اساس مدل *soar* محسوب می شود، از مدل *swot* برگرفته شده است (شکل ۱). و یک چارچوب مفهومی برای تحلیل های سیستمی محسوب می شود (نوری و همکاران، ۱۳۸۵: ۲۶). این مدل ترکیبی از استراتژی *SWOT* و دیدگاه مثبت‌شناسی است که ژاکلین ام. استاورس آن را ابداع

^۱ Strengths, Weaknesses, Opportunities and Threats (SWOT)

^۲ Strengths, Opportunities, Aspirations, Results (SOAR).

کرده است (Stavros & Saint, ۲۰۱۰). یکی از ابزارهای بسیار مهم در فرآیند تدوین راهبرد، تکنیک SWOT است که به وسیله آن اطلاعات مقایسه می‌شود. این تکنیک بر پایه نقاط قوت (Strength)، ضعف (Weakness)، فرصت (Opportunity) و تهدید (Threats) می‌باشد این مدل روشی نوین است که در نقاط مختلف دنیا در حوزه گردشگری تابهحال مورد استفاده قرار نگرفته است؛ اما در ایران نیز مطالعاتی خیلی کم در این موضوع انجام شده است که میتوان به مطالعاتی چون برنامه‌ریزی راهبردی توسعه گردشگری شهری با استفاده از مدل استراتژیک SOAR، نمونه موردی شهرتفت (خاوریان گرمسیر و همکاران، ۱۳۹۲). برنامه ریزی راهبردی توسعه گردشگری پایدار شهری با استفاده از مدل استراتژیک SOAR، مطالعه موردی کلان شهر تبریز (اکبری و سبحانی، ۱۳۹۳) اشاره کرد.

SOWAR		SWOT	
قوت‌ها ✓ ما در حال انجام چه کارهایی به نحو احسن هستیم؟ ✓ افتخار ما انجام دادن چه کارهایی است؟ ✓ نقاط قوت در باره مهارت ما چه می‌گویند؟	←	قوت‌ها ✓ سازماندهی منابع و ظرفیت‌ها ✓ پایه و اساسی برای تفاوت‌های انجام شده	
فرصت‌ها ✓ به طور کلی چگونه تهدیدهای خارجی را دریابیم؟ ✓ چگونه تهدیدها را دوباره شکل دهیم تا به فرصت تبدیل شوند؟ ✓ انتظار سرمایه داران از ما انجام دادن چه کارهایی است؟ ✓ چگونه می‌توانیم بهترین شریک برای دیگران باشیم؟	←	ضعف‌ها ✓ نبود قوت و ضعف در توانایی و منابع ✓ توجه به نبود قوت و توجه به کاهش اصل مزیت رقابتی	
	←	فرصت‌ها ✓ شرایط بیرونی که می‌توانند باعث سود و منفعت ما شوند. ✓ آن دسته از نیازهای برآورده نشده گردشگران ✓ تکنولوژی مدرن و قانون‌گذاری صحیح	
	←	تهدیدها ✓ شرایط بیرونی که به منافع ما ضرر می‌زنند. ✓ برای مثال، شهرهای رقیب که بر روند درآمدزایی ما تاثیر دارند و نظم کاری مجموعه ما را مختل می‌کنند.	
آرمان‌ها ✓ قوت‌ها و فرصت‌ها را بررسی کنیم و ببینیم توانایی رسیدن به چه جایگاهی را داریم؟ ✓ چگونه توانایی‌هایی خود را به سمت چشم‌انداز هدایت کنیم؟	+		
نتایج ✓ نتایج محسوس و معین ما چیست؟ ✓ چگونه ما در آنچه توانایی داریم به درستی انجام دهیم و در آن کار سرآمد باشیم؟ ✓ چگونه می‌توانیم به طور محسوس قوت‌ها، فرصت‌ها و آرمان‌های خود را به نتیجه برسانیم؟	+		

شکل ۱: مقایسه مدل‌های استراتژیک swot, soar

درگیرکردن عواملی که در یک سیستم در ارتباط با هم هستند. این عوامل دربرگیرنده افراد جامعه مسئولان متفکران و آن دسته از افراد و اشخاص حقیقی و غیرحقیقی‌اند که به نوعی در جامعه و مقصد مورد برنامه ریزی ما دخیل هستند. این مدل تمامی مشارکتکنندگان را به تفکر درباره محل زندگی خود به‌عنوان سیستمی که ازقسمتهایی تشکیل شده که متقابلاً دارای وابستگی‌اند، وامیدارد. این استراتژی برای سرعت بخشیدن به برنامه‌های راهبردی، تمرکز خود را به آن دسته از عناصری معطوف میکند که انرژی حیاتی و انگیزه خوبی برای آینده ایجاد میکنند؛ که این انرژی حیاتی در میان مردم قرار دارد و از طریق روابط و گفتگو

در میان افراد دارای سهم در جامعه به وجود می آید (خاوران گرمسیر و دیگران، ۱۳۹۲). به نظر می رسد که گردشگری در توسعه لادیز نقش داشته است؟

پیشینه تحقیق

کریپندرف جانک و همکاران (۱۹۸۰^۳)، اولین بار، مفاهیم اولیه گردشگری پایدار را مطرح کرده اند. دات؛ گردشگری روستایی را فعالیتی چند بُعدی می داند که در محیط خارج از شهر انجام می شود و به گردشگران، ماهیت زندگی روستایی را نشان می دهد. جماکانوس و همکاران (۲۰۰۴)، ضمن تجزیه و تحلیل تکامل دهات و بررسی توسعه های مختلف به بررسی جاذبه های گردشگری روستا و محصولات و خدمات توریستی در این روستاها پرداخته که این عوامل نقش مهمی در توسعه گردشگری در این روستاها داشته اند. (lepp, 2008) در تحقیقی که به صورت مطالعه موردی انجام داد تمایلات مثبت به سمت توریسم را در روستای بیگودی در کشور اوگاندا مورد بررسی قرار داد. نتایج تحقیق نشان داد که ۹۴ درصد از پاسخ دهندگان به سوالاتی که از طریق پرسشنامه مورد آزمون قرار گرفته بودند، تمایلات مثبتی را نسبت به توریسم داشته و تنها ناسازگاری موجود در این امر در میان کشاورزان عضو شرکت KNP مشاهده گردید. کشاورزان عضو این شرکت جز اقشار فقیر روستایی بوده و فقر باعث کمبود دانش و آگاهی اعضای این شرکت نسبت به توریسمها گردیده و عملکرد این شرکت وقت کمتری را برای کسب معلومات نسبت به جهانگردان برای اعضا فراهم نمود. در عین حال توریسم نتایج مثبتی را در منطقه داشته و باعث توسعه جوامع، کسب منابع درآمدی، اصلاح بازارهای کشاورزی و شانس ایجاد آینده بهتر گردید. راهکارهایی همانند تشویق تعاونیها در استفاده از منابع محلی، ایجاد علاقه در میان توریستها برای وفق پیدا کردن با اوضاع محلی، حفظ جنگلها و منابع محیطی، ایجاد امکانات بیمه ای و نیز توجه به امر آموزش در میان هر دو قشر توریستها و ساکنان روستایی، در این تحقیق پیشنهاد گردید. (Aka, 2010) در مقاله ارزیابی گردشگری روستایی در ترکیه با استفاده از تحلیل SWOT نتایج نشان می دهد که در این مطالعه وضعیت گردشگری روستایی در کشور ترکیه با استفاده از مورد بحث و بررسی قرار گرفته است. نتایج SWOT مدل تحلیلی تحقیق نشان می دهد ترکیه از قابلیت های فراوانی در زمینه گردشگری روستایی بهره مند است. لیکن انگیزه ها، سرمایه گذاری ها و مشوقها برای این موضوع کافی نبوده، در مقایسه با سایر مقاصد گردشگری حوزه مدیترانه از روند کندی برخوردار است. در صورت اتخاذ سیاست های مناسب در شرایط تغییرات گردشگری جهانی و مزیت ها و اولویت های گردشگران، ترکیه می تواند در کوتاه مدت به یکی از مهم ترین مراکز گردشگری روستایی در سطح جهانی تبدیل شود. (Castellani, Valentina, 2010). در پژوهشی که لوریو و کورسیل (۲۰۱۰)، در ۶ روستای کشور رومانی انجام دادند. نتایج این مطالعه نشان داد که توریسم روستایی باعث می گردد سطوح تامین معاش خانواده های روستایی بالا برود. پانیک و همکاران (۲۰۱۱)، به بررسی مجتمع های توریسم روستایی (IRT) پرداخته و نتایج این مطالعه بر اهمیت دادن به اجتماعات

3 . Krippendorf Jungk

4 . Dt

5 . Anoves Gemma & etal

6 . Lorio & Corsale

7 . Integrated Rural Tourism

محلی با در نظر گرفتن یک روند سازماندهی و همچنین روشن نمودن نقش مدیران واسطه تاکید خاصی نمود چرا که این امر اعتماد بین افرادی که خدمات برای تورسم‌های روستایی فراهم می‌نمایند را ایجاد می‌نماید. فیض‌اللهی (۱۳۸۳)، در پایان نامه توانهای توسعه تورسم روستایی از روش توصیفی و میدانی استفاده کرده است. او به این نتیجه رسیده است که برای توسعه فعالیت های توریستی، ابتدا باید به شناسایی توان ها و جاذبه های توریستی به خصوص آبهای گرم معدنی پرداخت و سپس توسعه فعالیت های توریستی به موازات حفظ محیط زیست ادامه یابد چون هر گونه بی توجهی لطمان جبران ناپذیری را به محیط زیست وارد می کند. قادری (۱۳۸۳)، در کتاب اصول برنامه ریزی توسعه پایدار گردشگری روستایی با استفاده از روش تحلیلی به ارائه خطوط راهنما و اقدامات اجرایی در فرایند برنامه ریزی گردشگری روستایی پرداخته است و به این نتیجه رسیده است که برنامه ریزان باید بر اساس ویژگی های فرهنگی جوامع محلی و با توجه به بافت سنتی و محلی به توسعه گردشگری روستایی بپردازند و از به وجود آوردن مشکلات و مسائل زیست محیطی، اجتماعی-فرهنگی و اقتصادی جلوگیری کنند. میرکتولی و مصدق (۱۳۸۹) در تحقیقی وضعیت گردشگری روستایی و نیز نقش این صنعت را در رونق صنایع دستی در دهستان استرآباد جنوبی شهرستان گرگان به صورت مطالعه موردی مورد بررسی قرار دادند. نتایج بررسی و مطالعات در این منطقه بیانگر این بود که با رونق گردشگری و افزایش میزان گردشگران آثار مثبتی در بهبود وضعیت اقتصادی، کاهش مهاجرت، توسعه روستاها، افزایش سطح اشتغال، رونق بازار تولیدات کشاورزی خاص این مناطق و همچنین تبلیغ محصولات، افزایش میزان فروش، دریافت ایده های جدید، رقابتی شدن از لحاظ کیفیت کالاها در بین صنعتگران منطقه و به طور کلی، رونق و توسعه صنایع دستی منطقه را به دنبال داشته است. همچنین در این تحقیق اذعان گردید که با توجه به نقش گردشگری در رونق صنایع دستی و توجه به امر تبلیغات در جهت رونق گردشگری بسیار مفید می باشد. لنگرودی و همکاران (۱۳۸۹)، در مقاله ای تحت عنوان امکان سنجی توسعه گردشگری در نواحی روستایی از دیدگاه گردشگران براین باورند نتایج پژوهش نشان می دهد، از نظر گردشگری جاذبه های طبیعی توسعه گردشگری را در منطقه میسر می سازد. برای توسعه گردشگری و اجتماعی - فرهنگی لازم است امکانات رفاهی و تفریحی درحد مطلوب در منطقه مهیا شود. موارد مطرح شده می تواند در کاهش مشکلات موجود در منطقه مورد مطالعه برای توسعه گردشگری روستایی کارساز باشند. و زمینه مناسبی را برای ایجاد مشاغل و درآمد برای جمعیت روستایی و محلی فراهم می سازد که خود در توسعه روستا کارساز است. جمعه پور و احمدی (۱۳۹۰) از تحقیق خود نتیجه گرفتند که گردشگری در روستای برغان، اگرچه باعث به وجود آمدن اشتغال و در نتیجه درآمد مرتبط با گردشگری و نیز کمک به رشد برخی از فعالیتهای روستایی مانند باغداری و خدمات شده، اما این تأثیر بسیار محدود بوده و به علت نبود نهاد محلی و متولی متخصص گردشگری، منافع عمومی گردشگری برای کل جامعه محلی محقق نشده است در مقاله درگیری ها و رقابت چشم اندازهای جمعیت روستایی در پدیده خانه های دوم به این نتیجه رسیده اند که در این پژوهش دیدگاه های ساکنان محلی در زمینه شکل گیری و گسترش خانه های دوم و آثار اجتماعی و فرهنگی این پدیده بررسی شده است. حسونوند (۱۳۹۰)، در مقاله ای با عنوان امکان سنجی گردشگری روستایی و آثار آن بر توسعه روستایی به نتایج حاصل رسیده اند تهدیدهای گردشگری و نبود برنامه ریزی مؤثر و پایدار در گردشگری روستایی، موجب پیدایش پیامدهای نامطلوبی مانند آلودگی منابع آب و محیط طبیعی، تخریب چشم اندازهای طبیعی، افزایش مهاجرت، رکود فعالیت های کشاورزی در منطقه و رشد بیکاری آشکار و پنهان می شود. سقایی و قهفرخی (۱۳۹۱)، مقاله ای با عنوان امکان سنجی گردشگری روستایی در

خراسان شمالی بر اساس بررسی های انجام شده، مشخص میشود که الگوی فضای منطقه در چارچوب گردشگری روستایی در برگیرنده گونه های گردشگری تفریحی و طبیعت گردی است و جاذبه های طبیعی یکی از عوامل مؤثر و شاید مهمترین وجه گردشگری در منطقه باشد. لنگرودی (۱۳۹۲)، در مقاله ای تحت عنوان امکان سنجی توسعه گردشگری در نواحی روستایی از دیدگاه گردشگران (بخش تخت سلیمان شهرستان تکاب) به این نتایج رسیده است که این منطقه دارای پتانسیل های و توانمندی های بالایی در زمینه جذب گردشگری برای توسعه توریسم می باشد و با برنامه ریزی علمی و منطقی با توان های محیطی این روستاها سرمایه گذاری بخش خصوصی و دولتی، و معرفی هرچه بیشتر این منطقه در سطح محلی و ملی و بین المللی می توان انتظار تحولی در این منطقه باشیم. کاظمی و همکاران (۱۳۹۲)، در پژوهشی با عنوان "تدوین و انتخاب استراتژی توسعه گردشگری استان لرستان با استفاده از مدل *SWOT*" به شناسایی نقاط قوت و ضعف و فرصت ها و تهدیدهای پیش روی گردشگری استان لرستان و ارائه ی استراتژی های مناسب و کارآمد می باشد. رکن الدین افتخاری و همکاران (۱۳۸۵)، در پژوهشی به ارائه ی الگوی برنامه ریزی راهبردی توسعه ی گردشگری پایدار روستایی (مطالعه ی موردی: دهستان لواسان کوچک) پرداخته اند. حاجی نژاد و همکاران (۱۳۹۲)، در پژوهشی با عنوان "تدوین برنامه استراتژیک توسعه گردشگری در مناطق نمونه گردشگری روستایی در منطقه نمونه گردشگری هجیج در شهرستان پاوه" با کاربرد مدل تحلیلی *SWOT* به تدوین برنامه توسعه گردشگری روستای هجیج انجامید که می تواند راهگشایی برای اصلاح و بهبود وضعیت گردشگری این منطقه باشد.

روش تحقیق

در این مقاله با توجه به اهداف مورد نظر و نوع تحقیق، روش توصیفی-تحلیلی و با استفاده از مدل *SWOT*, *SOAR* انجام گرفته است. همچنین با درک این مطلب که شناخت پتانسیل ها و محدودیت های توریستی روستای لادیز شهرستان زاهدان می تواند تأثیر سازنده ای بر برنامه ریزی مناسب و مدیریت گردشگری در این منطقه روستایی و رفع مشکلات و مسائل آنها داشته باشد، به بررسی و تحلیل نقاط قوت، ضعف، فرصت ها و تهدیدها از دیدگاه مشارکت کنندگان و افراد ذینفع در جهت توسعه گردشگری روستایی پرداخته است و با توجه به این اولویت ها و با توجه به این عوامل در تحلیل *soar* به عنوان قوت، فرصت، ارمان، ارائه میشود، در پایان با تحلیل دومدل به راهبردی جهت برنامه ریزی و توسعه منطقه مورد نظر خواهد رسید.

محدوده مورد مطالعه:

شهرستان میرجاوه در شرق استان سیستان و بلوچستان واقع شده است و بیش از ۳۵۰ کیلومتر با کشور پاکستان هم مرز است. این شهرستان از شمال شرق، شرق و جنوب شرق به کشور پاکستان و از شمال و غرب با شهرستان زاهدان و در جنوب و جنوب غرب با شهرستان خاش ارتباط دارد. این شهرستان در ۲۹ درجه و ۱ دقیقه و ۴/۹ ثانیه عرض و ۶۱ درجه و ۲۷ دقیقه و ۲/۲ ثانیه طول جغرافیایی و با ارتفاع ۸۵۸ متر از سطح دریا واقع شده است. مسافت مرکز شهرستان میرجاوه تا مرکز کشور حدود ۱۹۰۰ کیلومتر می باشد. مساحت این شهرستان بیش از ۶۰۰۰ کیلومتر مربع می باشد و دارای سه بخش لادیز، ریگ ملک و مرکزی است، این شهرستان از هفت دهستان تشکیل شده است که سه دهستان آن در بخش لادیز (لادیز، جون آباد، تمین)، دو دهستان در بخش مرکزی (حومه و انده) و دو دهستان نیز در بخش ریگ ملک (ریگ ملک و تهلاب) واقع می باشند. بخش لادیز با وسعتی بیش از ۳۵۰۰ کیلومتر مربع و وسیعترین بخش این شهرستان است. دهستان لادیز از توابع بخش

لادیز شهرستان میرجاوه، با مختصات جغرافیایی ۶۱ درجه و ۱۹ دقیقه طول شرقی و ۲۸ درجه و ۵۶ دقیقه عرض شمالی، در ۲۵ کیلومتری جنوب غربی شهر میرجاوه واقع شده است. این دهستان از جنوب به کوه شاه‌چنار محدود می‌شود. دهستان لادیز از سطح دریا ۱۲۰۰ متر ارتفاع دارد و اقلیم آن گرم و خشک است. آب و هوای دهستان در فصول پاییز، زمستان و اوایل بهار مطبوع و دلپذیر و در تابستان‌ها گرم است. رودخانه لادیز از شمال دهستان عبور می‌کند.

شکل شماره ۱- نقشه دهستان لادیز-شهرستان میرجاوه

جاذبه‌های گردشگری دهستان لادیز :

جاذبه‌های گردشگری دهستان لادیز جاذبه‌های طبیعی و تاریخی بسیاری دارد که مهم‌ترین آن‌ها عبارتند از:

رودخانه‌های فصل لادیز حواشی رودخانه‌های فصلی لادیز به ویژه در فصول بهار و تابستان چشم‌انداز بسیار زیبا و مکان مناسبی برای گذران اوقات فراغت گردشگران، پدید می‌آورند

غار طبیعی لادیز قدمت این غار به دوران پیش از تاریخ تخمین زده شده است. این غار، در نزدیکی روستا قرار دارد. بقایای تاریخی فرهنگ لادیزیان: در سال‌های ۶۷-۱۹۶۶ میلادی، هیأتی از دانشگاه «گاری هیوم» بررسی‌هایی در منطقه «لادیز» و «مشکید» بلوچستان انجام داد و در نتیجه این تحقیقات، آثار و نمونه ابزارهای سنگی از عهد پارینه سنگی به دست آمد. هیوم، این آثار به دست آمده را فرهنگ لادیزیان نام نهاد. این یافته‌ها نشان می‌داد که جنوب شرقی ایران در عصر پارینه سنگی یعنی در حدود هشتاد تا صد هزار سال پیش زیستگاه جماعت‌های انسانی بوده است.

میرجاوه: منطقه میرجاوه به عنوان نقطه صفر مرزی ایران با پاکستان در جوار لادیز و یکی از مهم‌ترین نقاط استان به شمار می‌آید.

کوه تفتان همجواری دهستان لادیز با کوه تفتان، موجب پدید آمدن چشم‌اندازهای بدیع و اماکن تاریخی و طبیعی شده است. همه ساله، کوهنوردان بسیاری برای صعود به قله تفتان به این منطقه مراجعه می‌کنند.

بهره‌گیری از موسیقی محلی و بلوچی در مراسم مختلف روستا متداول است. هفت‌سنگ، بازی رایج و محلی این روستاست. اغلب مردم دهستان لادیز از پوشاک محلی بلوچی استفاده می‌کنند. زنان و مردان میانسال بیشترین استفاده کنندگان از پوشاک بلوچی هستند. استفاده از زیورآلات و پوشاک رنگارنگ، دو ویژگی شاخص لباس‌های زنان و دختران این روستاست.

صنایع دستی: از مهم‌ترین صنایع دستی این دهستان می‌توان به سوزن دوزی، قالی‌بافی و گلیم‌بافی اشاره کرد که توسط زنان و دختران هنرمند روستا با نقوش سنتی و قدیمی تولید می‌شود. انواع زیورآلات زنانه، لباس‌های بلوچی، لباس‌ها و پارچه‌های سکه‌دوزی و سوزن‌دوزی شده، قالی، گلیم، خرما و دیگر میوه‌ها، سوغات روستای لادیز به شمار می‌آیند.

غذاهای محلی از غذاهای رایج روستای لادیز می‌توان به تباک، شیلانج، کباب تنورچه، شلو، حلوا خرما و کشک زرد اشاره کرد.

بحث و گفتگو

تحلیل پتانسیل‌های گردشگری لادیز با استفاده از مدل SWOT, SOAR:

صنعت توریسم به عنوان یک صنعت فرابخشی فعالیت‌های مختلفی را دربرگرفته و با کلیه بخش‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی به طور مستقیم و غیر مستقیم تعامل دارد بنابراین یکی از عوامل اساسی در ایجاد تحول و دگرگونی در بخش توریسم مطالعه‌ی همه‌جانبه آثار و تبعات مثبت و منفی و نگاه منطقه‌ای به توسعه‌ی آن می‌باشد یعنی اینکه در قالب فرآیند سیستمی جهت توسعه و رونق دهی به آن باید برنامه ریزی کرد. قبل از اینکه یک سازمان بتواند مرحله تدوین را آغاز کند، باید محیط بیرونی (فرصتها، تهدیدها) و محیط درونی (نقاط قوت، نقاط ضعف) خود را مورد بررسی قرار دهد. به منظور تحلیل پتانسیل‌های گردشگری روستا مورد مطالعه و شناسایی نقاط، قوت و ضعف از مدل SWOT استفاده شده است.

جدول ۱: ماتریس عوامل داخلی و خارجی موثر بر گردشگری در ناحیه مورد مطالعه

عوامل استراتژیک داخلی (IFE)	
نقاط قوت (s)	نقاط ضعف (w)
دسترسی آسان و مناسب به این نواحی برای گردشگران وجود امنیت در سطح شهرستان (همجواری با مرز میرجاوه) وجود زیرساخت های با کیفیت مناسب برای دسترسی به جاذبه های روستا اعتقاد مسئولین به اشتغال زایی بوسیله گسترش توریسم بعنوان یکی از مهمترین ساز وجود چشم اندازهای زیبا (همجوار باکوه تفتان) بالا رفتن قدرت خرید مردم محلی ایجاد اشتغال برای مردمان محلی در سطح روستا با ورود گردشگران بیشتر توسعه اقامتگاههای مناسب گردشگری در مسیر مکانهای پر جاذبه مستعد بودن منطقه برای برنامه ریزی توریسم در جهت استفاده از منابع طبیعی بالارفتن انگیزه ماندگاری مردم محلی در مناطق خود وجود نقاط تاریخی خاص (غار طبیعی لادیز)	افزایش قیمت زمین تخریب گیاهان و درختان منطقه توسط مردم محلی و گردشگران نبود آموزش و آگاهی کافی به مردم بومی کمبود تاسیسات در نقاط توریستی روستا عدم تبلیغات لازم در زمینه گردشگری نامناسب بودن زیر ساختهای محیطی و کالبدی (همانند جاده ها و فاضلاب) در امتداد بعضی مناطق زیبای منطقه عدم معرفی لازم در زمینه های مختلف گردشگری
عوامل استراتژیک خارجی (EFE)	
فرصت ها (o)	تهدیدها (t)
افزایش توجه دولت به برنامه ریزی و سرمایه گذاری در بخش گردشگری افزایش انگیزه بخش خصوصی به سرمایه گذاری در این مناطق کاهش بیکاری با توسعه ی توریسم افزایش اشتغال در بخش خدمات با توسعه گردشگری وجود اقلیم مناسب در شش ماه از سال در سطح منطقه وجود جاذبه های منحصربه فرد وجود توانها و پتانسیلهای توریستی بهبود سطح آموزش	کمی اعتبارات عمرانی عدم سرمایه گذاری های دولتی و خصوصی لازم در این ناحیه در خصوص گردشگری گسترش مشاغل کاذب مثل سیگارفروشی از بین رفتن درختان و پوشش گیاهی و آثار تخریبی آن آلودگی آب رودخانه لادیز آلودگی و فرسایش خاک آلوده سازی محیط زیست عدم ارائه مجوز و تسهیلات از سوی دولت جهت گسترش و توسعه تجهیزات و تاسیسات فقدان راهبرد مدیریت گردشگری و نداشتن تشکیلات منظم و استوار برای تصمیم گیری عدم ارائه الگو و برنامه ریزی مناسب برای شناسائی نواحی مستعد در زمینه توریسم ضعف دولت در زمینه جلوگیری از تخریب و تغییر کاربری زمین

تجزیه و تحلیل و یافته ها:

۱. عوامل داخلی تاثیرگذار بر توسعه و گسترش گردشگری در ناحیه مورد مطالعه:

هدف این مرحله کندکاو عوامل داخلی اصلی تاثیرگذار بر توسعه گردشگری در ناحیه مورد مطالعه است، که عوامل موثر درونی (قوت‌ها و ضعف‌ها) شناسایی شده و بر اساس مطالعات انجام شده و بررسی وضعیت محیط پیرامون روستا مجموعه عوامل موثر مورد ارزیابی و رتبه بندی قرار می گیرند.

جدول (۲) ماتریس SWOT عوامل داخلی (تحلیل، رتبه بندی و اولویت سنجی نقاط ضعف از دیدگاه مدیران محلی و مسئولان استانی)

امتیاز نهایی	امتیاز وضع موجود	وزن	عوامل استراتژیک داخلی (IFE)
			نقاط قوت (S)
۰,۰۹۳	۳	۰,۰۳۱	دسترسی آسان و مناسب به این نواحی برای گردشگران
۰,۰۴۸	۴	۰,۰۱۲	وجود امنیت در سطح شهرستان (همجواری با مرز میرجاوه)
۰,۱۳۵	۳	۰,۰۴۵	وجود زیرساخت های با کیفیت مناسب برای دسترسی به جاذبه های روستا
۰,۰۴۵	۳	۰,۰۱۵	اعتقاد مسئولین به اشتغال زایی بوسیله گسترش توریسم بعنوان یکی از مهمترین ساز
۰,۰۵۶	۴	۰,۰۱۴	وجود چشم اندازهای زیبا (همجوار باکوه تفتان)
۰,۰۷۲	۳	۰,۰۲۴	بالا رفتن قدرت خرید مردم محلی
۰,۲۲۵	۳	۰,۰۷۵	ایجاد اشتغال برای مردمان محلی در سطح روستا با ورود گردشگران بیشتر
۰,۱۶۲	۳	۰,۰۵۴	توسعه اقامتگاه های مناسب گردشگری در مسیر مکانهای پر جاذبه
۰,۱۲۲	۲	۰,۰۶۱	مستعد بودن منطقه برای برنامه ریزی توریسم در جهت استفاده از منابع طبیعی
۰,۱۶۸	۳	۰,۰۵۶	بالارفتن انگیزه ماندگاری مردم محلی در مناطق خود
۰,۲۶۸	۴	۰,۰۶۷	وجود نقاط تاریخی خاص (غار طبیعی لادیز)
امتیاز نهایی	امتیاز وضع موجود	وزن	نقاط ضعف (W)
۰,۲۵۶	۲	۰,۱۲۸	افزایش قیمت زمین
۰,۰۵۲	۱	۰,۰۵۲	تخریب گیاهان و درختان منطقه توسط مردم محلی و گردشگران
۰,۱۷۴	۲	۰,۰۸۷	نبود آموزش و آگاهی کافی به مردم بومی
۰,۲۹۴	۳	۰,۰۹۸	کمبود تاسیسات در نقاط توریستی روستا
۰,۱۹۴	۲	۰,۰۹۷	عدم تبلیغات لازم در زمینه گردشگری
۰,۰۷۶	۲	۰,۰۳۸	نامناسب بودن زیر ساختهای محیطی و کالبدی (همانند جاده ها و فاضلاب) در امتداد بعضی مناطق
۰,۰۵۶	۱	۰,۰۵۶	زیبای منطقه
			عدم معرفی لازم در زمینه های مختلف گردشگری
		۱	جمع

۲. عوامل خارجی تاثیرگذار بر توسعه و گسترش گردشگری در ناحیه مورد مطالعه:

هدف این مرحله سنجش محیط خارجی ناحیه مورد مطالعه جهت شناسایی نقاط فرصت و تهدید است، یعنی نقاطی که در راه دستیابی به اهداف برنامه ریزی و اجرای تکلیف های آن جزء عوامل بیرونی موثر بر منطقه یا به نوعی مساعد یا بازدارنده

مدنظر می باشد. از این رو در این قسمت عوامل موثر بیرونی (فرصت و تهدیدها) شناسایی شده و مجموعه عوامل موثر مورد ارزیابی و رتبه بندی قرار می گیرند.

جدول (۲) ماتریس SWOT عوامل خارجی (تحلیل رتبه بندی و اولویت سنجی نقاط فرصت از دیدگاه مدیران محلی و مسئولان استانی)

عوامل استراتژیک خارجی (IFE)			
امتیاز نهایی	امتیاز وضع موجود	وزن	فرصت ها (o)
۰,۱۶۸	۳	۰,۰۵۶	افزایش توجه دولت به برنامه ریزی و سرمایه گذاری در بخش گردشگری
۰,۲۵۶	۴	۰,۰۶۴	افزایش انگیزه بخش خصوصی به سرمایه گذاری در این مناطق
۰,۲۳۱	۳	۰,۰۷۷	کاهش بیکاری با توسعه ی توریسم
۰,۲۱۳	۳	۰,۰۷۱	افزایش اشتغال در بخش خدمات با توسعه گردشگری
۰,۰۷۲	۳	۰,۰۲۴	وجود اقلیم مناسب در شش ماه از سال در سطح منطقه
۰,۱۵۳	۳	۰,۰۵۱	وجود جاذبه های منحصر به فرد
۰,۲۰۴	۳	۰,۰۶۸	وجود توانها و پتانسیلهای توریستی
۰,۱۴۸	۴	۰,۰۳۷	بهبود سطح آموزش
تهدیدها (t)			
۰,۲۴۴	۴	۰,۰۶۱	کمی اعتبارات عمرانی
۰,۱۰۲	۳	۰,۰۳۴	عدم سرمایه گذاری های دولتی و خصوصی لازم در این ناحیه در خصوص گردشگری
۰,۰۳۶	۳	۰,۰۱۲	گسترش مشاغل کاذب مثل سیگارفروشی
۰,۱۹۴	۲	۰,۰۹۷	از بین رفتن درختان و پوشش گیاهی و آثار تخریبی آن
۰,۰۲۸	۱	۰,۰۲۸	آلودگی آب رودخانه لادیز
۰,۰۲۲	۲	۰,۰۱۱	آلودگی و فرسایش خاک
۰,۱۸۹	۳	۰,۰۶۳	آلوده سازی محیط زیست
۰,۲۶۴	۳	۰,۰۸۲	عدم ارائه مجوز و تسهیلات از سوی دولت جهت گسترش و توسعه تجهیزات و تاسیسات
۰,۲۲۲	۳	۰,۰۷۴	فقدان راهبرد مدیریت گردشگری و نداشتن تشکیلات منظم و استوار برای تصمیم گیری
۰,۰۶۴	۲	۰,۰۳۲	عدم ارائه الگو و برنامه ریزی مناسب برای شناسائی نواحی مستعد در زمینه توریسم
۰,۱۷۴	۳	۰,۰۵۸	ضعف دولت در زمینه جلوگیری از تخریب و تغییر کاربری زمین
جمع		۱	

میانگین رتبه ها برای هر مؤلفه (رتبه ۱ خیلی کم، رتبه ۲ کم، رتبه ۳ تاحدودی، رتبه ۴ زیاد و رتبه ۵ خیلی زیاد) مآخذ: محاسبات انجام شده بر روی اطلاعات اخذ شده از پرسشنامه.

۱- بر اساس نظرات دو گروه مورد مطالعه مهمترین نقطه ی قوت برای برنامه ریزی توریسم روستایی لادیز، وجود نقاط تاریخی خاص در مناطق خود با وزن ۰,۲۶۸ می باشد و نقطه ی ضعف عمده هم کمبود تاسیسات لازم در نقاط توریستی روستایی لادیز با وزن ۰,۲۹۴ می باشد.

۲- بر اساس نظرات دو گروه مورد مطالعه مهمترین فرصت پیش رو برای برنامه ریزی توریسم شهرستان شوش، افزایش انگیزه بخش خصوصی به سرمایه گذاری در این مناطق با وزن ۰,۲۵۶ می باشد و تهدید عمده هم فقدان راهبرد مدیریت گردشگری و نداشتن تشکیلات منظم و استوار برای تصمیم گیری در زمینه گردشگری با وزن ۰,۲۴۶ می باشد.

جمع بندی دیدگاه ها و ارائه اولویت نهائی از تحلیل

با توجه به نتایج حاصله از ماتریس سوات **sowt** اقدام به تشکیل جدول ذیل گردیده که بیانگر اولویت بندی و رتبه بندی هر یک از شاخصها از دیدگاه ها و نظرات دو گروه مشارکت کننده در این تحقیق می باشد. لازم به ذکر است به منظور اولویت بندی نهائی عوامل داخلی و خارجی مؤثر بر توریسم در دهستان لادیز از دیدگاه دو گروه مشارکت کننده (گردشگران، مردم بومی) استفاده شده است.

جدول (۳) اولویت بندی و رتبه بندی نقاط قوت وضعف، فرصت و تهدید دهستان لادیز

اولویت بندی نقاط (قوت)	رتبه	اولویت بندی نقاط (ضعف)	رتبه	اولویت بندی نقاط (فرصت)	رتبه	اولویت بندی نقاط (تهدید)	رتبه
S1 دسترسی آسان و مناسب به این نواحی برای گردشگران	۷	W1 افزایش قیمت زمین	۲	O1 افزایش توجه دولت به برنامه ریزی و سرمایه گذاری در بخش گردشگری	۵	T1 کمی اعتبارات عمرانی	۲
S2 وجود امنیت در سطح شهرستان (همجواری بامرز میرجاوه)	۱۰	W2 عدم معرفی لازم در زمینه های مختلف گردشگری	۶	O2 افزایش انگیزه بخش خصوصی به سرمایه گذاری در این مناطق	۱	T2 عدم سرمایه گذاری های دولتی و خصوصی لازم در این ناحیه در خصوص صنعت گردشگری	۷
S3 وجود زیرساخت های با کیفیت مناسب برای دسترسی به جاذبه های روستا	۵	W3 تخریب گیاهان و درختان منطقه توسط مردم محلی و گردشگران	۷	O3 افزایش اشتغال در بخش خدمات با توسعه گردشگری	۳	T3 گسترش مشاغل کاذب مثل سیگارفروشی	۹
S4 اعتقاد مسئولین به اشتغال زایی بوسیله گسترش توریسم بعنوان یکی از مهمترین ساز و کارهای مناسب در جهت توسعه ی منطقه	۱۱	W4 نبود آموزش و آگاهی کافی به مردم بومی	۴	O4 وجود اقلیم مناسب در شش ماه از سال در سطح منطقه	۸	T4 از بین رفتن درختان و پوشش گیاهی و آثار تخریبی آن همانند افزایش سیل	۴
S5 بالا رفتن قدرت خرید مردم محلی	۸	W5 کمبود تاسیسات در نقاط توریستی روستا	۱	O5 وجود جاذبه های منحصر به فرد وجود توانها و پتانسیلهای توریسم	۶	T5 آلودگی آب رودخانه لادیز	۱۱
S6 ایجاد اشتغال برای مردمان محلی در سطح روستا با ورود گردشگران بیشتر	۲	W6 عدم تبلیغات لازم در زمینه گردشگری	۳	O6 بهبود سطح آموزش کاهش بیکاری	۴	T6 آلودگی و فرسایش خاک	۱۰
S7 توسعه اقامتگاه های مناسب گردشگری در مسیر مکانهای پر جاذبه	۶	W7 نامناسب بودن زیر ساخت های محیطی و کالبدی	۵	O7 بهبود سطح آموزش کاهش بیکاری	۷	T7 آلوده سازی محیط زیست	۵
S8 مستعد بودن منطقه برای برنامه ریزی توریسم در جهت استفاده از منابع طبیعی و معرفی آن به	۴				۲	T8 عدم ارائه مجوز و تسهیلات از سوی دولت جهت گسترش و توسعه تجهیزات و تاسیسات گردشگری در این نواحی	۱
	۳					T9 فقدان راهبرد مدیریت گردشگری و نداشتن تشکیلات منظم و استوار برای تصمیم گیری در زمینه	۳

عنوان قطب مهم توریسم استان سیستان و بلوچستان S9 بالارفتن انگیزه ماندگاری مردم محلی در مناطق خود S10 وجود نقاط تاریخی خاص (غار طبیعی لادیز) S11 وجود چشم اندازهای زیبا (همجوار باکوه تفتان)	۹				گردشگری T10 عدم ارائه الگو و برنامه ریزی مناسب برای شناسایی نواحی مستعد در زمینه توریسم T11 ضعف دولت در زمینه جلوگیری از تخریب و تغییر کاربری زمین	۸
---	---	--	--	--	---	---

ارائه استراتژی برای گسترش گردشگری براساس مدل تحلیلی SWOT:

استراتژی های رقابتی یا تهاجمی (SO):

در راهبرد تهاجمی که تمرکز بر نقاط قوت درونی و فرصت های بیرونی استوار است، موارد زیر برای بهره‌برداری از برتری‌های موجود در راستای توسعه اکوتوریسم در نواحی روستایی پیشنهاد می‌گردد:

۱. تلاش در جهت شناسایی و بهره‌گیری از جاذبه‌های طبیعی و اکوتوریستی این نواحی بمنظور جذب بیشتر طبیعت‌گردان از قطب جمعیتی کشور در راستای رقابت با سایر مناطق توریستی.
۲. بهره‌گیری بهینه و هدفمند از افزایش انگیزه مسافرت در بین طبقات شهرنشین و نیز نزدیکتر به مراکز شهری پرجمعیت در جهت بهره‌گیری از جاذبه‌ها و چشم اندازهای اکوتوریستی بمنظور ایجاد اشتغال و درآمد برای ساکنین ناحیه مورد مطالعه.
۳. تاکید بر توسعه گردشگری طبیعی و بومی به دلیل وجود پتانسیل‌ها و زمینه‌های لازمه، برای توسعه گردشگری در روستا مطالعه شده.
۴. بسترسازی و بهره‌گیری از حمایت های بخش خصوصی برای سرمایه‌گذاری در اکوتوریسم با عنایت به وجود زیرساخت‌های اکوتوریستی در ناحیه مورد مطالعه.
۵. بهره‌گیری از مسئولان دولتی بمنظور ترویج و توسعه صنعت توریسم در راستای توسعه ایجاد فرصت‌های شغلی جدید و ایجاد درآمد برای ساکنین ناحیه.
۶. استفاده از نیروهای با تجربه و متخصص بمنظور ایجاد شکل های تعاونی و همچنین ترویج و آموزش از طریق جلسات مختلف با مردم با بهره‌گیری از سرمایه‌گذاران بومی.
۷. ایجاد هماهنگی بین نهادها و بخشهای مختلف مرتبط، به منظور یکپارچه سازی کارکردهای گردشگری روستایی به وسیله برگزاری نشستها و به کارگیری تدابیر مدیریتی مطلوب.
۸. تمرکز عمده فعالیتهای توریستی بر بهره‌برداری از منابع و جاذبه‌های موجود و بدون استفاده توریستی همانند چشم اندازها، ارتفاعات باغات، و فضای سبز و ... به منظور کسب درآمد و ایجاد اشتغال و توسعه روستایی.

استراتژی‌های تنوع (ST):

در استراتژی‌های تنوع که به نقاط قوت درونی و تهدید بیرونی تاکید دارد موارد زیر برای بهره‌برداری از برتری‌های موجود و کاهش تهدیدات در راستای توسعه اکوتوریسم در نواحی روستایی پیشنهاد می‌گردد:

۱. برنامه ریزی هدفمند و استراتژیک برای تنوع بخشی به امکانات خدماتی، اقامتی، تفریحی و بهداشتی بمنظور جلب رضایت گردشگران و متعاقب آن افزایش گردشگر در راستای ایجاد فعالیت های جدید برای ساکنین ناحیه مورد مطالعه.
۲. تنوع بخشی و توسعه برنامه‌های تبلیغاتی برای معرفی جاذبه‌های طبیعی ناحیه مورد مطالعه از طریق سمینارها و جشنواره‌ها.
۳. برنامه‌ریزی و ساماندهی اکروتوریسم (توریسم کشاورزی) بمنظور استفاده و بهره‌گیری مطلوب از محیط آرام و زیبا و جلوگیری از تخریب مزارع و مناظر و چشم اندازهای طبیعی.
۴. تلاش مدیران محلی جهت ساماندهی کاربری ها و جلوگیری از تغییرات مخرب کاربری‌های اراضی.
۵. توسعه و تجهیز مسیرهای اکوتوریستی و تدوین دفترچه‌های راهنما برای گردشگران و آموزش آنها.
۶. تامین امنیت اجتماعی مکانها و روستاهای توریستی روستا برای مسافران جهت جلوگیری از تخلفات اجتماعی.
۷. وضع قوانین و اقدامات لازم جهت جلوگیری از تخریب پوشش گیاهی و فرسایش خاک به دلیل خاک برداری از بستر رودخانه و سیل خیز بودن منطقه.

استراتژی‌های بازنگری یا بازپروری (WO)

در راهبردهای بازنگری ضمن تاکید بر نقاط ضعف درونی، سعی بر بهره‌گیری از فرصت‌های بیرونی در جهت رفع نقاط ضعف فراوی نواحی توریستی روستایی می‌باشد. در نتیجه موارد زیر برای بهره‌برداری از فرصت‌ها و از بین بردن ضعف‌ها در راستای توسعه اکوتوریسم پیشنهاد می‌گردد.

۱. بازنگری در خصوص نحوه توزیع امکانات، خدمات و تسهیلات توریستی و اولویت‌دهی تخصیص مجدد این امکانات به ناحیه مورد مطالعه.
۲. برنامه‌ریزی جهت بهره‌گیری از بخش خصوصی و مشارکت مردم در راستای تجهیز امکانات خدماتی، بهداشتی و اقامتی در ناحیه مورد مطالعه در راستای جذب گردشگر.
۳. بازنگری قوانین و مقررات اراضی در اماکن اکوتوریستی این ناحیه بمنظور بهره‌برداری و استفاده از قسمت‌های مختلف آن برای عموم.
۴. توسعه و گسترش نهادها و سازمان‌های ذیربط در ناحیه مورد مطالعه برای آموزش مردم و گردشگر بمنظور بهره‌گیری از منابع و اثرات مثبت اکوتوریسم.

۵. بازنگری به نحوه توزیع و اولویت دهی تخصیص سرمایه های موجود و تلاش برای جذب سرمایه گذاری جهت توسعه روستایی.

استراتژی های تدافعی (WT)

در استراتژی های تدافعی نیز که بر اساس نقاط ضعف درونی و تهدید بیرونی استوار است موارد زیر جهت رفع آسیب پذیری و از بین بردن ضعف ها و تهدیدها در راستای توسعه اکوتوریسم پیشنهاد می گردد:

۱. تدوین قوانین و مقررات ویژه بمنظور استفاده مطلوب و بهینه از جاذبه های طبیعی منطقه و جلوگیری از تخریب اراضی جنگلی، مزارع و آلودگی آب، خاک و هوا.

۲. برگزاری سمینارها و نشست های توسعه سرمایه گذاری در صنعت گردشگری روستایی به وسیله مسوولان مرتبط، دعوت از سرمایه گذاران داخلی و خارجی و ایجاد تسهیلات و امتیازهای ویژه سرمایه گذاری در زمینه احداث هتلها، مجتمع های اقامتی، تأسیسات تفریحی، ایجاد زمینهای ورزشی، موزه تاریخ طبیعی و مناظر روستایی.

۳. آموزش و اطلاع رسانی به مردم در نحوه برخورد با گردشگران بمنظور جلوگیری از تعارض گردشگران و مردم منطقه در زمینه فرهنگ و آداب و رسوم و جلوگیری از تخلفات اجتماعی و بزهکاری.

۴. تجهیز امکانات و خدمات درمانی و تجهیزات امداد و نجات در ناحیه مورد مطالعه با استفاده از نیروهای متخصص و مجرب.

۵. زمینه سازی و تشویق مردم به مشارکت در جهت توسعه زیر ساخت ها، تجهیزات و تسهیلات مختلف توریستی و کسب درآمد از طریق اکوتوریسم و همچنین استفاده از بخش خصوصی در زمینه هایی که مردم نمی توانند مشارکت داشته باشند.

۶. بهره گیری از نیروهای متخصص و مجرب در جهت بکارگیری آنان در راستای توسعه اکوتوریسم با حمایت دولت.

۷. تسطیح و آسفالت کردن مسیرهای دسترسی به جاذبه های توریستی.

آموزش مدیریت بحران به نیروهای بومی در راستای افزایش ایمنی با توجه به آسیب پذیری طبیعی منطقه و احتمال وقوع حوادث غیرمترقبه و پیش بینی نشده مثل سیل، زلزله، لغزش، ریزش و ...

مثبت شناسی (AI)؛ نگرشی نو در استراتژی های توسعه

مثبت شناسی (AI) در یک برنامه ریزی استراتژیکی به جای تمرکز بر تهدیدها و ضعف ها به شناسایی قوت ها و فرصت های کنونی می پردازد. چنانچه اگر بخواهیم استراتژی سؤات را به لحاظ نظم فکر به دو بخش مساوی تقسیم کنیم در این صورت باید ۵۰ درصد از زمان خود را به نقاط منفی و ۵۰ درصد را به نقاط مثبت اختصاص دهیم. در نگرش (AI) نقاط مثبت و فرصت ها را تا جایی رشد می دهیم که بتوانیم بر اساس آن ضعف ها و تهدیدها را پوشش دهیم (Stavros Et al., ۲۰۱۰: ۵).

مدل (SOAR)

بر اساس جدول شماره (۱) خود این مدل شامل چهار بخش مهم می‌باشد که دربرگیرنده شناسایی قوت‌ها، فرصت‌ها، آرمان‌ها و نتایج^۲ می‌باشد.

جدول شماره ۱. عوامل کلیدی در استراتژی SOAR

تحقیق استراتژیک	(Opportunities)	(Strengths)
	بهترین فرصت‌های پیش روی ما چیست؟	بزرگ‌ترین جنبه مثبت ما چیست؟
تصمیم‌های مثبت	(Results)	(Aspirations)
	بهترین نتایج قابل اندازه‌گیری چیست؟	آینده آرمانی ما چیست؟

منبع: (Stavros Et al., 2010).

ذکر این نکته ضروری است که مشکلات و تهدیدات در نظر گرفته شده‌است که توسط ذره‌بینی از ممکنات دیده خواهد شد و راه‌حل‌ها از طریق پاره‌ای از گفت‌گوها در باره «آنچه می‌توانیم انجام دهیم» کشف خواهد شد. در کل چارچوب مدل سوار (SOAR) ترسیم شده‌است که شامل مراحل آغاز و برداشتن قدم اول، شناخت و بررسی، تصور، نوآوری و اجراست (Stavros & Saint, 2010) که این مراحل را در فرآیند تدوین راهبرد توسعه گردشگری پایداری منطقه لادیز استفاده خواهند شد. مدل (SOAR) در چهار مرحله اجرایی می‌باشد که در زیر به آن می‌پردازیم

مرحله اول: این مرحله شامل آغاز و برداشت قدم اول است که در این مرحله، اعضای گروه و برنامه‌ریزی در خصوص چگونگی استفاده از استراتژی SOAR بحث می‌کنند. در این جلسات علاوه بر شناسایی افراد ذیع نفع، نحوه درگیر کردن این افراد ذی‌نفع در فرآیند برنامه‌ریزی می‌باشد، بحث می‌شود. این افراد ذیع نفع شامل؛ ساکنان شهرگران، گردشگران، مسئولان سازمان میراث‌فرهنگی، شهرداریها، هلتداران، استاندارها و غیره می‌باشد. بطوریکه بعد از شناسایی این افراد قرار شد طی جلساتی با آنها مشورت شود.

مرحله دوم: شامل شناخت و بررسی نقاط قوت و مثبت می‌باشد. در این مرحله با شناخت ارزش‌ها، چشم اندازه‌ها و نقاط قوت داخلی که به منظور خلق فرصت‌ها می‌باشد، تا آنها را به آرمان‌ها و نتایج مبدل کنیم. بنابراین در این مرحله زمان جلسات توسط افراد گروه برنامه‌ریز تعیین می‌شود. بعد از تعیین زمان جلسات، هر یک از افراد نقاط قوت گردشگری و فرصت‌های پیش‌روی شهر و در نهایت آرمان‌های خود را تشریح می‌کنند. شایان ذکر است که این مرحله در کشورهای جهان سومی همچون

9 . Strength

1 . Opportunities

1 . Aspirations

1 . Results

0

1

2

ایران با مشکل مواجه هستیم. به دلیل عدم همکاری بعضی از مسئولین و افراد در برگزاری نشست‌ها ناچاریم افرادی را به جای همین مسئولین و افراد قرار دهیم و به جای آنها استفاده کنیم.

مرحله سوم: در این مرحله علاوه بر تصور کردن (مرحله سوم)، ابتکار و نوآوری (مرحله چهارم) که مجموعه از قوت‌ها، فرصت‌ها، آرمان‌ها و نتایج می‌باشد، مورد بررسی قرار می‌گیرد. در کل در این مرحله، در نشست‌ها و گفت و گوها از افراد و مسئولین ذی‌نفع خواسته می‌شود که دیدی مثبت از آیند مطلوب گردشگری داشته باشند و در صورت اجرای شدن طرح، به بیان نتایج قابل اندازه‌گیری و مشهود بپردازند.

مرحله چهارم (نوآوری و ابتکار): در این مرحله راهبردها و استراتژی‌های نوآوری و ابتکاری را شناسایی و اولویت‌بندی می‌شوند. البته باید توجه داشت که امکان دارد روندهای جدید و تغییر یافته در سیستم، ساختار و غیره نیاز به پشتیبانی از اهداف جدید باشند. این تغییرات به وسیله شناسایی نقاط قوت‌ها و فرصت‌ها به منظور دستیابی به آرمان‌ها و نتایج به وجود می‌آیند. بنابراین مجموعه قوت‌ها، فرصت‌ها، آرمان‌ها و نتایج بازنگری در این مرحله به چالش کشیده شدند و در نهایت تغییراتی در آنها به وجود آمد.

جدول شماره ۲. نتایج چهار مرحله SOAR

فرصت‌ها (Opportunities)	قوت‌ها (Strengths)
افزایش توجه دولت به برنامه ریزی و سرمایه گذاری در بخش گردشگری افزایش انگیزه بخش خصوصی به سرمایه گذاری در این مناطق کاهش بیکاری با توسعه ی توریسم افزایش اشتغال در بخش خدمات با توسعه گردشگری وجود اقلیم مناسب در شش ماه از سال در سطح منطقه وجود جاذبه های منحصر به فرد بهبود سطح آموزش	دسترسی آسان و مناسب به این نواحی برای گردشگران وجود امنیت در سطح شهرستان (همجواری با مرز میرجاوه) وجود زیرساخت های با کیفیت مناسب برای دسترسی به جاذبه های روستا اعتقاد مسئولین به اشتغال زایی بوسیله گسترش توریسم وجود چشم اندازهای زیبا (همجوار باکو تفتان) بالا رفتن قدرت خرید مردم محلی ایجاد اشتغال برای مردمان محلی در سطح روستا با ورود گردشگران بیشتر توسعه اقامتگاه های مناسب گردشگری در مسیر مکانهای پر جاذبه مستعد بودن منطقه برای برنامه ریزی توریسم در جهت استفاده از منابع طبیعی بالا رفتن انگیزه ماندگاری مردم محلی در مناطق خود وجود نقاط تاریخی خاص (غار طبیعی لادیز)
نتایج (Results)	آرمان‌ها (Aspirations)
دادن بودجه اختصاصی برای تبلیغات گردشگری در سطح کشور و بین المللی	لادیز قطب بزرگ گردشگری در مرکز استان
افزایش مراکز خدماتی برای استقبال از گردشگران بومی و غیر بومی	برپایی انواع اردوهای تفریحی و گردشگری
برنامه ریزی برای افزایش دادن تعداد گردشگران نسبت به سالهای گذشته	مطرح شدن لادیز در جذب گردشگران تابستانی
تقویت زیرساخت های گردشگری و برطرف کردن مشکلات مرتبط با آن	ارتقاء جایگاه صنایع دستی لادیز با حمایت از تولید، فروش و بازاریابی محصولات نظیر فرش، حصیر، غذاهای محلی
کاهش هزینه محل اقامتگاهها و ساخت تعداد هتل های در منطقه	رغبت فراوان بخش های مختلف خصوصی برای سرمایه گذاری در صنعت گردشگری
فراهم کردن بستر مناسب برای ایجاد اشتغال و رفع معضل بیکاری	ایجاد مجتمع ای با منظره زیبا و جذاب با رویکرد توسعه پایدار

مرحله پنجم: مرحله اجرا می‌باشد که حرکت به سمت اجرایی کردن برنامه‌هاست. در این مرحله افراد گروه‌های مختلف برنامه‌ریزی در طرح‌های که مربوط به رسیدن به اهداف و نتایج تعیین شده‌است، باهم ارتباط برقرار می‌کنند. مسئولین ذی نفع و افراد در هر جای که علاقه و توانایی انجام آن کار را دارند، مشغول می‌شوند. این مرحله که مرحله اجرایی می‌باشد و فراتر از اختیارات یک پژوهش می‌باشد و عملی کردن آن پس از تصویب طرح است.

نتیجه گیری

به دلیل فقدان برنامه ریزی و ضعف مدیریت، از فرصت‌های موجود در زمینه گردشگری و تجدید حیات اقتصادی و اجتماعی آن در روستای لادیز، به نحو مطلوبی استفاده نشده است. در مقابل، تهدیدهای مربوط به گردشگری و فقدان برنامه ریزی مؤثر و پایدار در توسعه روستایی دهستان لادیز، آشکار شده و موجب بروز پیامدهای نامطلوبی، مانند آلودگی منابع آب و محیط طبیعی، تخریب چشم اندازهای طبیعی، افزایش مهاجرت، رکود فعالیت‌های کشاورزی منطقه و بیکاری آشکار و پنهان شده است. در حالی که با برنامه ریزی و بهره‌برداری‌های مناسب از فرصت‌ها و ظرفیت‌های گردشگری لادیز، به منظور دستیابی به گردشگری پایدار روستایی، می‌توان فعالیت‌های مؤثری برای توسعه پایدار منطقه انجام داد. با توجه به مطالب فوق، برنامه‌ریزی و مدیریت مؤثر فعالیت‌های مربوط به گردشگری، برای توسعه گردشگری پایدار روستایی بسیار ضروری است. با توجه به مطالب مذکور، استفاده از راهبردها و راهکارهای مناسب برای توسعه گردشگری روستایی با توجه به شرایط و ویژگی‌های زیست محیطی، جاذبه‌ها و فرآورده‌های بوم‌شناختی هر منطقه ضروری است. در مقاله حاضر، با عنایت به این موضوع که شناخت ظرفیت‌ها و محدودیت‌های گردشگری منطقه مذکور، می‌تواند بر برنامه‌ریزی مناسب گردشگری در این منطقه و رفع مسائل و مشکلات آنها بسیار مؤثر باشد، ضمن بررسی ظرفیت‌ها و محدودیت‌های توسعه گردشگری روستایی و نیز بیان راه کارهایی برای توسعه گردشگری، با استفاده از روش سوار مورد تحلیل و بررسی قرار داده‌ایم.

منابع:

- جمعه پور، محمود و شکوفه احمدی، ۱۳۹۰، تاثیر گردشگری بر معیشت پایدار روستایی (مطالعه موردی: روستای برغان، شهرستان ساوجبلاغ)، پژوهشهای روستایی، شماره ۱، ۳۳-۶۶.
- جوان، جعفر، سقائی، مهدی (۱۳۸۳) نقش گردشگری روستایی در توسعه منطقه ای با تاکید بر مدیریت روستایی، مجله جغرافیا و توسعه ناحیه ای، شماره ۲.
- حاجی‌نژاد، علی، رحیمی، داناو تقی‌زاده، زهرا (۱۳۹۲): تدوین برنامه استراتژیک توسعه گردشگری در مناطق نمونه گردشگری روستایی مطالعه موردی: روستای نمونه گردشگری هجیج در شهرستان پاوه، دوفصل‌نامه علمی-پژوهشی آمایش سرزمین، دوره پنجم، شماره اول، بهار و تابستان، صفحات ۵۱-۷۸.
- حسنونند، احسان، حسنونند، اسماعیل، ۱۳۹۰، امکان‌سنجی گردشگری روستایی و آثار آن بر توسعه روستایی بررسی موردی منطقه کهمان در شهرستان سلسله، توسعه روستایی، دوره سوم، شماره ۲، پاییز و زمستان

- رضائی، روح الله، رنجبران، پریسا (۱۳۹۱) بررسی و واکاوی اثرات مثبت توسعه گردشگری در مناطق روستایی شهرستان نطنز (مطالعه موردی: روستای ایبانه)، اولین همایش بین المللی مدیریت گردشگری و توسعه پایدار
- رضوانی، محمد رضا، اکبریان رونیزی، سعید رضا، رکن الدین افتخاری، عبدالرضا، بدری سید علی (۱۳۹۰) تحلیل مقایسه ای آثار اقتصادی گردشگری خانه های دوم با گردشگری روزانه بر نواحی روستایی، با رویکرد توسعه پایدار (مطالعه موردی: شهرستان شمیرانات، استان تهران) فصلنامه پژوهش های روستایی، سال دوم، شماره چهارم.
- رکن الدین افتخاری، عبدالرضا ومهدوی، داوود (۱۳۸۵)؛ راهکارهای توسعه گردشگری روستایی با استفاده از مدل *SWOT* لواسان کوچک؛ مجله مدرس علوم انسانی، دوره ۱۰، شماره ۲، ص ۱-۳۱. تهران.
- سقایی مهدی، جوانبخت قهفرخی زهره (۱۳۹۱)؛ امکان سنجی گردشگری روستایی در خراسان شمالی (مطالعه موردی: منطقه اسفیدان)
- شریف زاده، ابوالقاسم و مراد نژادی، همایون، (۱۳۸۱)، توسعه پایدار و گردشگری روستایی، ماهنامه اجتماعی - اقتصادی جهاد، خرداد و تیر، شماره ۲۵۰-۲۵۱، صفحه ۵۳-۶۲
- ضرغامی بروجنی، حمید (۱۳۸۸) گزارش توسعه گردشگری، برای جمهوری اسلامی هم دست یافتنی است.
- فیض اللهی، میر حمزه، ۱۳۸۳، پایان نامه توان های توسعه توریسم روستایی در شهرستان مشکین شهرمورد: دهستانهای مشکین غربی و مشکین شرقی، دانشکده علوم انسانی جغرافیا، دانشگاه شهید بهشتی.
- قادری، اسماعیل (۱۳۸۲)، نقش گردشگری روستایی در توسعه روستایی پایدار، رساله دکتری، دانشگاه تربیت مدرس، به راهنمایی عبدالرضا رکن الدین افتخاری.
- کاظمی، مهدی، اسماعیلی، محمودرضا و بیگی فیروزی، اللهیار (۱۳۹۲)؛ تدوین و انتخاب استراتژی توسعه گردشگری استان لرستان بر اساس تحلیل *SWOT* و ماتریس برنامه ریزی استراتژیک کمی، مجله جغرافیا و توسعه، شماره ۳۲ پاییز، صفحات: ۴۷-۶۰.
- لنگرودی، حسن، شریفی، انور، رضائیه آزادی، مریم، ۱۳۹۲، امکان سنجی توسعه گردشگری در نواحی روستایی از دیدگاه گردشگران (بخش تخت سلیمان شهرستان تکاب)، چشم انداز جغرافیایی در مطالعات انسانی، سال هشتم، شماره ۴۲، صص ۱-۱۷.
- لنگرودی، حسن، نصرتی، ماهره، ۱۳۸۹، امکان سنجی توسعه گردشگری در نواحی روستایی از دیدگاه گردشگران (بخش کرگانه رود شهرستان تالش)، مجله جغرافیا و برنامه ریزی محیطی، سال ۲۲، شماره ۱، صص ۶۹-۸۴
- مدهوشی، مهدی (۱۳۸۸)، ارزیابی موانع توسعه صنعت گردشگری در استان لرستان. فصلنامه پژوهشنامه های بازرگانی، شماره ۲۸. صص ۳۶-۳۰.
- مهدوی، مسعود، قدیری معصوم، مجتبی و قهرمانی، نسرین، ۱۳۸۷، اثرات گردشگری بر توسعه با نظرسنجی از روستاییان دره کن و سولقان، فصلنامه روستا و توسعه، سال ۱۱، شماره ۲، صص ۳۹-۶۰
- میرکتولی جعفر، مصدق راضیه، (۱۳۸۹) بررسی وضعیت گردشگری روستایی و نقش آن در رونق صنایع دستی مورد دهستان استرآباد جنوبی، شهرستان گرگان، مطالعات و پژوهشهای شهری و منطقه ای سال دوم، شماره هفتم، زمستان ۱۳۸۹
- هاشمی، سید مناف، حسین پور، سید علی (۱۳۸۹) بازبینی و بررسی اثرات گردشگری پذیری مناطق روستایی در رویکرد فراتحلیل با تاکید بر زمینه های گسترش صنعت گردشگری، فصلنامه مدیریت شهری، شماره ۲۶

- Aka, Hasan , 2010, *Assessment of Rural Tourism in Turkey Using SWOT Analysis*, *Journal of Applied Sciences*, 6 (13).
- Castellani, Valentina, 2010, *Development of methodologies and indicators to assess sustainability in tourism and agriculture*, *Department of Environmental Science and Technology*, PhD Thesis, University of Milano
- Lepp, A., 2008, *Tourism and dependency: An analysis of Bigodi village, Uganda*. *Tourism Manage. Vol.29*, pp. 1206-1214.
- Lorio, M., and corsale, A., 2010, *Rural tourism and livelihood strategies in Romania*. *JRural Stud. Vol. 26*, pp. 152-162.